

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТЬЮТОРИНГУ В ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ярослава Швень,

*кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри філософії і освіти
дорослих ДЗВО “Університет менеджменту освіти”, Київ*

В сучасних умовах трансформаційних освітніх змін загалом і позашкільної освіти зокрема на перший план висувається готовність педагогічних працівників закладів позашкільної освіти максимально чітко враховувати особисті можливості та інтереси гуртківців, моделювати інноваційні дидактичні методи і прийоми, здійснювати фаховий супровід відповідно до програмних цілей.

Реалізація компетентнісного підходу і дитиноцентризму стають вихідними позиціями для реалізації індивідуалізації навчання як освітнього тренду сучасності для всебічного особистісного розвитку гуртківців в умовах закладу позашкільної освіти.

Суть індивідуалізації навчання полягає в ретельному виборі методів, технологій, засобів, темпу навчання для врахування індивідуальних відмінностей гуртківців, що є вихідним для якісного тьюторингу в освітньому процесі.

Індивідуалізація навчання розглядалася вченими, педагогами-практиками через призму індивідуалізації освітнього середовища учня засобами інтернету (О. Пінчук, О. Соколюк); індивідуалізації в процесі вивчення трудового навчання і креслення (Г. Гаврищак, А. Марущак, Г. Терещук, А. Урусський, І. Цідило); індивідуалізації навчання дітей з особливими освітніми потребами (Ю. Артемова, Н. Голуб, О. Губар, С. Мірський, Н. Руднева, Л. Шеховцов); індивідуалізації в тьюторингу (Т. Швець, О. Греков). З іншого боку, дослідниками акцентується увага на зоні найближчого розвитку в розрізі психології учіння і глибинного навчання (Л. Виготський); зоні найближчого розвитку (І. Веренікіна).

В основі тьюторингу закладено ключове поняття – кожна дитина унікальна і має право на розкриття свого особливого потенціалу і індивідуальну підтримку й фаховий супровід на цьому шляху.

Актуальність та необхідність тьюторингу обумовлена необхідністю в розвитку вміння мислити, яке реалізовується завдяки самокерованій самостійній роботі гуртківця за фахового супроводу тьютора. Базову дефініцію тьюторингу визначають як індивідуальну роботу з підопічним, яка полягає в довготривалій, систематичній роботі, мета якої – підтримати гуртківця в його розвитку відповідно до його схильностей, інтересів та можливостей.

Найчастіше тьюторинг є довготривалим процесом, спрямованим на інтегральний (поєднує знання, уміння й настанови) розвиток підопічного. Основа тьюторингу – індивідуальні зустрічі, під час яких в атмосфері діалогу, поваги і уваги одне до одного тьютор працює з підопічним, допомагає йому

поглибити свої знання у визначеній галузі, розвинути вміння самостійного й максимального розвитку талантів. Завдяки ретельно підготовленим і мотивувальним тьюторіалам (зустрічам тьютора з підопічним) гуртківець може мати прогрес як у знаннях, так і в особистісному розвитку, підвищувати впевненість у собі та розвивати позитивні риси характеру. Тьюторинг, разом із коучингом і менторингом, дедалі частіше практикується як метод у тих закладах освіти, де увага зосереджена на всебічному розвитку школярів.

Табл.1



В основі тьюторигу як освітнього методу лежить розвиток індивідуальної особистості й умови ефективності цього процесу, що спирається на сучасні концепції розвитку людини, управління своїми талантами (самоменеджмент), концепції виховання і самовиховання.

Роль керівника гуртка полягає в допомозі для кожної дитини у визначенні власного індивідуального шляху та супроводі його в побудові та опануванні власної індивідуальної програми. Такий шлях педагогічного супроводу індивідуальної освітньої програми і називається тьюторським супроводом. А індивідуальний підхід полягає в усвідомленні необхідності передачі і засвоєння кожним учнем загальноприйнятих елементів культури в вигляді знань, умінь та навичок.

Сам принцип індивідуального підходу в навчанні продовжує реалізовуватись, опираючись вже на сучасні дослідження в психології, педагогіці, які пояснюють різні типи сприйняття інформації, особливості мисленевої діяльності, специфіку навчання визначеного психічного типу.

Тому керівник гуртка, урахувавши індивідуальні особливості гуртківця, добирає відповідні форми, засоби і методи навчання, що допомагає подолати невідповідність між рівнем навчальної програми і реальними можливостями учня засвоїти її. Тож, психологічні засади тьюторингу полягають в урахуванні індивідуальних особливостей гуртківця: 1) індивідуалізації – підтримки і розвитку одиничного, особливого, своєрідного як потенціалу і ресурсу особистості; 2) соціалізації – адаптації в соціальному середовищі і самореалізації гуртківця в ньому.

Індивідуалізація передбачає: 1) індивідуально орієнтовану допомогу гуртківцям в усвідомленні власних потреб, інтересів, цілей навчання; 2) створення умов для вільної реалізації завданих природою здібностей і можливостей; 3) підтримку гуртківця у творчій самореалізації; 4) підтримку гуртківця в рефлексії. Процес індивідуалізації передбачає відповідні етапи: 1. Поглиблену діагностику для проектування індивідуальної траєкторії навчання та розвитку дитини. 2. Надання можливості вибору. 3. Діяльність з підтримки та розвитку індивідуальності. 4. Підвищення ролі самокеровано самостійної діяльності гуртківців.

Тьюторинг тісно пов'язаний із феноменом “зони найближчого розвитку” (ЗНР), синонімом якого в західних виданнях є так званий скаффолдинг. Поняття “глибинне учіння”, ЗНР і скаффолдинг психологи використовують для позначення процесу психічного розвитку в умовах навчання. Усвідомлене учіння є одним з компонентів рівня актуального розвитку, який дає можливість здійснення в просторі зони найближчого розвитку гуртківця. Тобто, усвідомлене учіння - це здатність, яка притаманна суб'єкту і створює можливості конструювання і моделювання в просторі ЗНР гуртківця, яка з'являється в особливих умовах. Такими умовами і є правильно побудований скаффолдинг.

У перекладі з англ. scaffold ing - риштування. Ця метафора була запропонована Дж. Брунером і його колегами для номіналізації процесу навчання дитини в ЗНР. Безпосередня діяльність тьютора пов'язана із спеціально організованим супроводом, яке автори називають скаффолдингом. Скаффолдинг - це процес, який дає можливість дитині вирішити проблему, виконати завдання або досягти мети, яка знаходиться за порогом його індивідуальних зусиль.

Автори наводять принцип правильно змодельованої освітньої взаємодії: ефективно виконаний скаффолдинг виникає через залучення дитину в дію, де відбуваються упізнавані для неї дії і рішення. Авторами виокремлені також функції тьютора і основні типи допомоги дитині: демонстрація, вербальна акцентуація неправильних дій, пряма вербальна настанова.

Звісно, поняття “скаффолдинг” на практиці наближене до поняття Л. С. Виготського - “зони найближчого розвитку”. Проте, ці поняття виникли в межах різних методологій і обидва метафоричні. Г. Деніелс визначає відношення понять таким чином “підхід скаффолдинга має тенденцію концентруватись на акцентуації ролі учнів, а не завдань”.

Висновки. Діяльність тьютора дозволяє гуртківцю побачити та визначити свій освітній простір і розпочати ефективно застосовувати потенціал цього простору для побудови своєї власної індивідуальної освітньої програми. Ресурсом для досягненні цієї нової якості освіти стає тьюторський супровід, що може стати основною тенденцією розвитку тьюторства в Україні. Вивчення психологічних засад тьюторингу в закладі позашкільної освіти може допомогти глибшим науковим розвідкам щодо розкриття потенціалу кожного гуртківця з урахуванням детермінант психічного розвитку і моделюванні ефективного скаффолдингу в умовах закладу позашкільної освіти.

Література

1. Бернадзіковська Л. О. Тьюторинг як метод індивідуалізації в освіті / Л. О. Бернадзіковська // «Молодий вчений», № 5.2 (69.2), травень, 2019 р. – С. 95-98.
2. Давыдов В. В. Теория развивающего обучения / В. В. Давыдов. – М., 1996.
3. Ковалева Т. М., Кобыща Е. И. и др. Профессия «тьютор» / Т. М. Ковалева, Кобыща Е. И. – М.Тверь: СКФ-офис, 2012. – 246 с.
4. Котляр И. А., Сафронова М. А. Три понятия о реальности детского развития: обучаемость, зона ближайшего развития и скаффолдинг / И. А. Котляр, М. А. Сафронова // Культурно-историческая психология. 2011. Том 7. № 2. – С. 74-83.
5. Швець Т. Тьюторинг. Практики впровадження / Т. Швець. – Київ: Видавнича група «Шкільний світ», 2017. – 119 с
6. Ashwin P. Variation in student experiences of the “Oxford Tutorial” // Higher Education. – 2005. № 50. Pp. 631–644.
7. Verenikina I. Understanding Scaffolding and the ZPD in Educational Research / Conference papers, International Education Research Conference. Auckland, New Zealand, 2003 / Australian Association for Research in Education [site] <http://www.aare.edu.au/03pap/ver03682.pdf>
26. Wood
8. D., Bruner J., Ross G. The role of tutoring in problem solving // Journal of Child Psychology and Psychiatry. 1976. Vol. 17. P. 89–100.